

FELSEFE VE EĞİTİM*

Ortak Görevleri

Van Cleve Morris

(Çev. : Sabri BÜYÜKDÜVENÇİ(**))

«Felsefe», «bilgelik sevgisi» anlamına gelen iki Yunanca kökten türetilmiş bir sözcüktür. Herkesçe tanınan anlamının aksine felsefe, «bilgi» veya yalnızca «bilginin aranması» demek değildir. Daha çok bir sevgidir ve herhangi bir sevgide sözcüksü olan da elde etmeye çabalamadır. Bu nedenle filozoflar yaptıkları işten «bilgi arayışı» veya daha çok «gerçeğin aranması» olarak bahsetmektedirler. Herhangi bir filozof size önemli olan şeyin arayış veya sevgi olduğunu söyleyecektir. (1) İnsanlar henüz bilgeliği oluşturan unsurları tam olarak bilmediklerinden, o doğrultuda çalışmanın onu gerçekten elde etmede en iyi yol olduğu sonucuna varmışlardır. Bu yüzden, gerçeğin ve bilgeliğin aranmasında ciddi ve samimi olan herhangi bir kimse, onlara asla ulaşamasa bile, gerçek anlamda felsefi bir etkinlik içerisinde olduğu söylenebilir.

Filozofların yaptığı biçimde bir gerçek arayışı görüldüğünden daha zordur. Günlük yaşamımızda, gerçeğe ulaşabileceğimiz ve gerçekten onu yakalayabileceğimiz duygusuna kapılırız. Evle, bakkal dükkânı arasındaki mesafeyi bilmek istediğimde, gerçeği tam olarak öğrenebilirim. Ancak, «İnsan Nedir?» sorusuna yanıt aradığımda, gerçeğin öyle kolayca ortaya çıkmadığı filozofun dünyasına girmiş olurum. «İnsan Nedir?» sorusu, gerçekten bir soru dizisidir. İnsan doğasının özelliği nedir? İnsan doğası tanımlanabilir mi? İnsan doğası

(*)Van Cleve Morris. «The Philosophy of Education», Becoming An Educator, Houghton Mifflin Company. Boston 1963, p. 52-54.

(1) «Philosophos» sözcüğü ilkin Herakleitos'ta görülüyor, ama «philosophia» terimi kesin anlamını Platon ve Aristoteles felsefesinde kazanmıştır. Platon'a göre felsefe; doğruya varmak, var olanı bilmek için düşünmenin yöntemli çalışması olarak görülür. Aristoteles'te felsefe; var olanın ilk temellerini ve ilkelerini araştıran bilimdir, kısaca : İlkeler bilimidir. «Philosophos» (filozof) da, «bilgeliği seven», «bilgiyi arayan ve ona ulaşmak isteyen kişi'dir. Filozof; kendine şu ya da bu biçimde kabul ettirilmiş olan ya da sunulan inançları, görüşleri, bilgileri irdeler ve eleştirir; doğru olanı, gerçek bilgiyi, bilgeliği arar. Bunu yaparken de mantıksal çözümleme ve kavramsal düşünme yolunu takip eder.

Sevgi, filozoftan ayrı olarak düşünülmemelidir. Filozof, sevgi ile özdeşleşmiştir, birini diğerinden soyutlamak mümkün değildir. Yani «bilgiyi, bilgeliği seviyorum» demekle filozof olunmaz. Gerçek anlamda filozof, bu duygularla yoğrulmuştur ve yaşamına bunlar yön verir. Bilgelik tutkusu, filozofun özünde olmalıdır.

(**) A. Ü. Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi.

değişebilir mi? Değişebilirse, bu ne ynde clabilir? Değişemezse, insan nasıl özgür clabilir? İnsan evrende niçin vardır? Yaşamının bir amacı var mıdır? Şayet insanlar için amaçlar söz konusuysa, bundan evrenin de bir amacı olduğu çıkarılabilir mi? Çıkarılabilirse bu nedir? Aksi söz konusuysa, evrenin varoluşu bir tesadüf sonucu mudur? İnsan bir tesadüf eseri midir?

Bu tür sorular gerçekten sınırsızdır fakat bunlar, filozofun dünyasında gerçek arayışının, evle, bakkal arasındaki mesafeyi ölçmekten daha güç olduğunu göstermekte yeterlidir. Ancak, taşıdıkları büyük güçlüklerle rağmen filozof, bu sorularla uğraşmada ısrarlıdır çünkü onun gerçek arayışı bu soruların yanıtlarına bağlıdır. Ve filozof, büyük bir içtenlik ve kararlılıkla bu yanıtları arar çünkü daha iyi bir yaşama kavuşabilmek, gerçeklerin ortaya çıkarılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu, filozofun yaptığı işin esas nedenidir, yani onun ısrarla gerçek arayışı ergeç, insanların nasıl yaşamaları gerektiği konusunda bazı tavsiyelere yel açabilir. Şayet, bir filozof bu yolda nihai bir amaç taşımıyorsa, o zaman insan toplumunda yapacağı bir görev yoktur. Başka bir biçimde söylersek : Filozof, insanı anlama arayışı içindeci çünkü insanı anlayabilirse, onun ne olabileceği konusunda bir şey söyleyebilir. İnsanın ne olabileceği scrusuna ilişkin değişmeyen ilgisi bir filozof olarak onu harekete geçiren dürtüdür.

Eğitimin temel amacı kültür nakli ve daha önemlisi toplumu, arzulan bir geleceğe götürmektir. Eğitim, toplumun, kendini daha yüksek bir düzeyde ve daha iyi bir şekilde kanıtlaması için kullandığı bir alettir. Ve bunun da tek tek, canlı insanlarla gerçekleştirilmesi zorunlu olduğundan, eğitimin temel işlevinin insanları geliştirmek, ilerletmek olduğu açıklık kazanır. Bir anlamda felsefe'nin de üzerinde durduğu konunun insanın gelişimi olduğu söylenebilir.

Felsefe ve eğitim arasındaki bu şaşırtıcı apaçık ilişki, tanınmış eğitim filozofu JohnDewey'i (1859-1952) şu görüşe götürmüştür. «Eğitimi, doğaya ve insanlara yönelik zihinsel ve duygusal temel eğilimleri geliştirme süreci olarak ele alıyorsak, felsefe de «genel eğitim kuramı» olarak tanımlanabilir.» (1) Halbuki filozoflar, insanın dünyadaki varlığını daha iyi bir biçimde açıklama amacından hareketle, gerçek arayışı sorunuyla uğraşırlar. Eğitimciler; daha güzel, daha insancıl bir toplum oluşturmayı amaçlayarak, felsefenin önerdiklerini insanlara uygulama sorunuyla uğraşırlar. Filozof, insan kaynağına ilişkin strateji ile uğraşırken, eğitimci, bu stratejiyi günlük yaşamla ilişkili kılacak taktiklerle uğraşır. Sonuç olarak şu denebilir ki felsefe ve eğitim her ikisi de, görev olarak, insan ve insanların gelişimini üstlenmişlerdir.

(1) John Dewey, Democracy and Education (New York : The Macmillan Co., 1916) p. 383.